

só számára épp érdektelen részek minden következmény nélkül át-
ugorhatók. Mi mást mondhatnék
még? Kalandra fel!

GÁSZ BOGLÁRKA

(FISZ, Budapest, 2003, 173 oldal, 1700 Ft)

ZRÍNYI MIKLÓS

Összes művei

Érdeemes ma Zrínnyit olvasni? Tudja egyáltalán a tisztelt Olvasó, kiről is van szó? Talán beugrik valami *Áfium*, esetleg hogy *Szigeti veszedelem*, „Én az ki azelőtt iffiu elmével [...] Fegyvert s vitézt éneklek...” De mi közünk mindehhez? Fontosabb dolgaink vannak, mint egy több száz éve elhunyt író-költő-hadvezér írásait olvasgatni. Meg kell néznünk a tévében az aktuális valóságshow-epizódot, a moziban a legújabb szuperprodukciót, meg kell vennünk a legújabb technocédét, mert különben a világ elrohan mellettünk. Nincs idő belelapozni a máig (s alighanem örökre) legnagyobb magyar eposzba, pláne végigolvasni azt, amely nélkül nincsen sem a *Zalán futása* (nem mintha azt olyan gyakran levennék a polcra), sem Arany elbeszélő költészete.

Ne is törődjünk vele, hogy Zrínnyitől nincsen magyar polgárodás, mert Kazinczy kanonizálta a

szinte teljesen elfeledett barokk szerzőt, 1817-ben kiadván akkor ismert összes műveit. Zrínnyit parafrázeálja a *Szózat* „itt élned, halnod kell” parancsa és Széchenyi pusztaság-vízija. De a mai boldog világban nem sokat tanulhatunk egy olyan embertől, aki hat nyelvet tudott, aki hithű katolikusként elismert tekintélynek számított a protestánsok között is, akit Európa a török elleni közös hadélén kívánt látni. Nem lehet írói-költői minta egy olyan alkotó, aki férfi létére női alakba bújjik (*Arianna sírása*), aki holmi eposzt írogat, amely éppen 1566 számozott strófából áll (1566-ban volt a szigetvári ostrom), aki gond nélkül idéz és épít be műveibe mitológiai, bibliai, antik és folklórelemeket, aki úgy alkotta meg az első magyar nyelvű királytükört (*Mátyás király életéről való elmélkedések*), hogy az egyúttal egyik legszebb szépprózai alkotásunk is.

Őszintén sajnálom a három sajtó alá rendezőt, Kovács Sándor Ivánt (költői művek), Kulcsár Pétert (prózai művek) és Hausner Gábort (levelek), amiért ilyen alapos munkát végeztek, felhasználva a Zrínnyifilológia minden eredményét, s nem elégedtek meg valamelyik korábbi kiadás újbóli napvilágra bocsátásával, amiért remek jegyzetapparátussal látták el a könyvet, hogy az is könnyen megérthesse Zrínnyit, aki nincs otthon a 17. századi magyar nyelvben. Igaz, ők komolyan veszik az alkotót, akinek műveit gondoz-

zák, és elhiszik a *Mátyás-elmélkedések* azon kitételét, hogy „nem másra használ eleink tündöklősége nekünk, hanem hogy égő szövétneknel, fényes fáklyánál futjuk az mi életünk pályáját, nem lehetünk setétben sem mi, sem az mi cselekedeteink”.

Hagyjuk Zrínyi Miklóst, az ő évszázadok múltán is érvényes igazságaival, sok tekintetben máig fölül nem múlt, sőt el sem ért teljesítményével, emberségével és kivételes tehetségével. Azért én olykor-olykor le-

fogom venni a polcra ezt a könyvet, s megköszönve a kiadónak, amiért vállalkozott a kiadására és a szerkesztőknek, hogy az életműhöz méltó munkát végeztek, titokban bele-beleolvasok majd. Mert van egy olyan kényszerképzetem, hogy Zrínyi munkássága nélkül nincsen magyar és európai kultúra.

CSILLAG ISTVÁN

(*Kortárs Kiadó, Budapest, 2003, 1130 oldal, 4500 Ft*)

Kultúra

GEORGE BAILEY:

Németek (Egy rögeszme története)

Hangsúlyozottan *Németek* a címe ennek a „ma már klasszikus alapműnek számító könyvnek”, nem pedig *A németek*, mivel jócskán felkészült, egyszerűs mind nagy perspektívával rendelkező, ugyanakkor mélyen érző, hangulatilag idegenként (is) *bennelevő* szerzője szerint (Bailey munkáját egy bizonyos Beatének ajánlja) „ilyen, hogy *a* németek, nem léteznek. A külfölkéle német népcsoportok nagy-

mértékben, úgyszólván gyökeresen különböznek egymástól, hiszen lehet-e nagyobb különbséget elképzelni, mint ami egy protestáns hannoveri és egy katolikus bajor között van?”

Ebben lehet valami. Nyilván: *aligha*.

Kalandoz dolgok okozzák ezt, rémlik nekem valami az egyetemi „országismeret” tárgyából. Korai uralkodók, mint például Német Lajos, törzshercegségek, császárság, a pápa beleszól, tartományi széttagoltság, reformáció, vallásháborúk, a Napkirály és Napóleon keresztbe tesz, Bismarck és a Vilmosok viaskodnak... – kivel is?